

Alacant recorda el poeta de la geometria

Ara fa trenta anys que el món de l'art s'acomiadava d'un dels seus màxims representants. Després d'una llarga malaltia, Eusebi Sempere moria a Onil, el seu poble, a 62 anys. Diverses institucions alacantines han aprofitat l'efemèride per retre un homenatge a aquell artista introvertit, avançat al seu temps, reconegut amb una gran quantitat de premis. L'objectiu és ben clar: ningú no pot marxar d'Alacant sense saber qui era l'Eusebi.

Reportatge de Manuel Lillo

Des del 31 d'octubre, el Museu d'Art Contemporani d'Alacant –MACA– ofereix una exposició que difon l'obra d'Eusebi Sempere. La mostra restarà oberta fins a finals de gener i l'espai cultural servirà, també, per realitzar tallers amb intenció didàctica, basats en l'obra del pintor i escultor més conegut del sud del País Valencià. Aquest és el primer dels molts homenatges impulsats des de diverses institucions polítiques, culturals i acadèmiques d'Alacant en el que han anomenat l'Any Sempere.

L'Ajuntament d'Alacant, la Diputació i la Generalitat Valenciana, des de les seues delegacions culturals, conjuntament amb les universitats d'Alacant i Miguel Hernández d'Elx, han impulsat aquest cicle d'exposicions i conferències que culminarà amb la proposta del Govern municipal d'anomenar l'estació de l'AVE "Alacant-Eusebi Sempere". Tota una aposta per vincular el nom d'Alacant al de l'artista colivenc. Una clara estratègia de retroalimentació.

Un camí tortuós

Eusebi Sempere Juan va nàixer a Onil (Alcoià) l'any 1923. Fill d'un matrimoni humil format per Conxa i Eusebi, son pare era copropietari d'una fàbrica de nines, l'activitat industrial més assídua

del poble. De fet, Onil, amb Ibi, Tibi i Castalla, constitueix la coneguda *vall del joguet*. La mare, Conxa, de família camperola, exercí de modista i mantingué l'economia familiar amb un sacrifici descomunal.

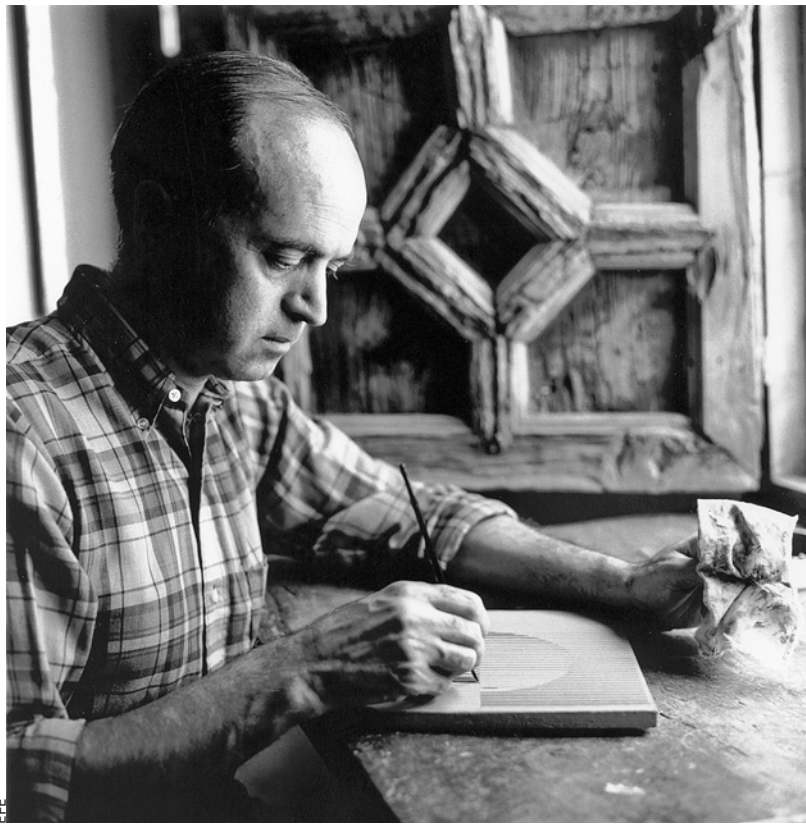
Des de xiquet, Sempere donà mostres d'un talent innat. Amb només 10 anys ja elaborava dibuixos i obres impròpies d'un nen de la seua edat. Josep Melià, escriptor i polític mallorquí, va ser un dels grans amics d'aquell artista tímida i introvertit. Escrigué un llibre biogràfic sobre l'escultor, en el qual explicava la desconfiança que l'Eusebiet rebia de son pare. "Fill meu, acabat de criar, no valdràs un cigarro", sentenciava, amb una predicció molt desencertada.

Aquell xiquet patia. Se sentia, des de la infantesa, "agredit pel món", tal com explicava a Andrés Trapiello en una entrevista, en la qual expressa els seus traumes permanents: "M'agredeixen els arbres, la primavera, la tardor, el sol, l'estiu. Quan fa fred, sent un fred que cala. Quan fa calor, m'asfixie. Un arbre que és bell també m'agredeix, el seu verd m'agredeix. El moviment de les fulles m'està agredint. I no hi ha solució. Serà així mentre estiga viu". El seu tarannà el conduïa cap al patiment. Si bé d'altres factors externs van reforçar encara més aquesta amargor.

Fill de la repressió

La Guerra Civil sorprengué Sempere a les portes de l'adolescència. Son pare era soci del Casino dels Republicans d'Onil, anticlerical i d'orientació blaquista, segons testimoniatge l'esmentat Josep Melià. La seua fàbrica de nines arribà a comptar amb una vintena de treballadors. El conflicte condicionà la bona senda de l'empresa, que va haver d'establir una cadena de muntatge per reparar aviació soviètica. L'esperança de tornar al seu origen industrial es va anar desbaratant amb l'allargament de la guerra, que va arrasar el petit poble d'Onil. Josep Tortosa, copropietari de la fàbrica i cosí d'Eusebi pare, moria afusellat pel nou règim. El seu soci, pare de l'artista, patí la pena de presó, improvisada al convent de les monges del poble.

La família va haver de passar per la incertesa i el turment, derivat de l'inevitable temor que generava el fet que l'Eusebi pare fos executat en qualsevol moment. Aquella angoixa es va prolongar durant llargs mesos, quan finalment va ser alliberat. Una eixida que no va ser gens satisfactòria. La seua fàbrica havia estat desmantellada i l'havien desposseït d'una de les seues propietats. Era el càstig dels vencedors, que, a banda d'empressonar i afusellar, també van saber desnonar tots aquells que no se sumaren a la seua causa. Forçats al trasllat, la família Sempere marxà cap a València l'any 1940. Al cap i casal va ser on l'Eusebiet va fer els seus primers passos com a artista, més enllà de la seua condició autodidacta.

EL GENI D'ONIL.

Eusebi Sempere és un dels artistes més importants dins del camp de l'abstracció geomètrica i la vibració dels colors. A la pàgina de l'esquerra, l'escultura que presideix la plaça de l'Estrella d'Alacant, la ciutat que aquests dies li ret un sentit homenatge.

La formació de l'artista

Després d'estudiar a l'Escola d'Arts i Oficis, Sempere ingressava a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles, la més prestigiosa de la ciutat. Paco Linares, membre de l'Associació Valenciana de Crítics d'Art i protagonista d'una de les conferències de l'Any Sempere, ens explica que va ser allà on Eusebi va anar aprenent noves tècniques de modelat i gravat. La seua influència més gran va ser la del pare Alfons Roig, eclesial que connectà molt bé amb l'alumnat artístic per raó de les seues intencions docents, que el conduïen a tractar estils i models ocultats per la dictadura. Entre tots aquells estudiants destacava Sempere, que "se n'eixia de les inquietuds comunes dels seus companys", explica el nostre testimoni.

L'any 1948, una beca del Sindicat Espanyol Universitari li permet marxar cap a París, on s'instal·la l'any següent. Seran anys en els quals es combinaran les primeres grans creacions de Sempere amb les penúries d'haver de sobreviure en una ciutat freda i desconeguda. Allà treballaria d'obrer en una fàbrica, ofici que detestà per la subjugació que implicava. A la capital francesa, ens narra Linares, l'artista obtingué els primers contactes facilitats pel pare Roig i per la cupletista Raquel Meller, amb qui va establir amistat.

Aquell 1949 va ser l'any del seu primer fracàs artístic. L'Eusebi, tràgic i introvertit, patia la desaprovació del públic arran de la seua primera →

EFE

→ mostra a la Galeria Mateu de València. La premsa oficial del règim no acceptava aquella originalitat, inadmissible per a la dictadura, que establia paràmetres que limitaven fins i tot l'expressió artística visual. El públic tampoc no va rebre les obres tal com Sempere desitjava i aquell jove, presoner d'un patiment innat, va respondre amb la destrucció de la carpeta que guardava les obres d'aquella exposició, ens explica Paco Linares.

Aquell fracàs, però, va ser el preludi d'un èxit que es prolongaria fins a la seua mort. Entrada la dècada dels anys 50, Sempere presentava els seus primers guaixos en paper i començava a incorporar la llum als seus treballs artístics. També, s'iniciaria en tècniques serigràfiques

SIS EXPOSICIONS.
L'Any Sempere inclou un total de sis exposicions, una de les quals al carrer. El MACA, centre de referència de l'art contemporani a Alacant, és un d'aquests espais. El centre acull totes les obres que l'artista d'Onil va donar a la ciutat.

desconegudes. S'interessava per la representació abstracta i per transmetre les seues obres mitjançant els colors. Amb tot l'aprenentatge absorbit a París, es trasllada a Madrid l'any 1960. Aquell mateix any, part dels seus treballs participen a la Biennial de Venècia i són mostrats al museu Berta Shaefer de Nova York. Aquells dos esdeveniments suposen un gran reconeixement a la seua carrera, que transcendeix positivament. L'any següent participa a la Biennial de São Paulo i aconseguix, per primera vegada, una exposició individual dels seus treballs. Serà a l'Ateneu de Madrid.

El compromís per superar la censura

Sempere mai no milità en cap entitat política. Això no vol dir que l'artista estiguera al marge de la situació del seu temps. Des del seu àmbit artístic, tractà de millorar les condicions que tant limitaven l'expressió i l'evolució del seu ofici. Per això, amb aquest objectiu, Sempere arribà a contactar amb José Luis Fernández del Amo, una de les personalitats més poderoses en l'espai artístic durant el període franquista. Director del Museu Espanyol d'Art Contemporani, avui Museu Reina Sofia, va acceptar importar obres d'art fins llavors inèdites a l'Estat espanyol, gràcies a les propostes de l'escultor colivenc. Tot un triomf, tenint en compte aquell context.

Un altre exemple d'aquest compromís de Sempere amb l'art fou la seua participació en la creació del Grup Parpalló, a València. Amb el repte de superar les limitacions acadèmiques imposades des de dalt, un grapat d'artistes fundaven aquest grup, entre els quals hi havia vells coneguts com Doro Balaguer o Andreu Alfaro.

Paco Linares ens aclareix que, malgrat aquest compromís, Sempere mai no va ser un home estrictament polític, si bé lluitava des del seu camp per millorar les condicions. Allò no implicava cap militància, però tampoc no impedí que patira una detenció política l'any 1971, tal com explica Josep Melià en el seu llibre. Una nit d'octubre d'aquell any, diversos artistes assistien a una sala de festes de Madrid per commemorar el noranta aniversari de Pablo Picasso. Hores abans, la policia havia suspès a la Facultat de Ciències d'aquella ciutat una conferència de Moreno Galván, crític d'art que pretenia parlar sobre "el sentit picassà de la llibertat". Després dels corresponents enfrontaments i discussions, l'acte quedaria suspès i aquella nit, amb la repressió ben present, Melià explica com el modest i tímid Eusebi sorprengué el públic que assistia a la sala de festes quan "pujà a la tarima i arengà la parròquia parlant de llibertat, drets humans i d'altres utopies, per acabar demanant, en senyal de protesta i solidaritat, la immediata suspensió de l'acte. Minuts després, era detingut".

SEMPERE ES VA AVANÇAR AL SEU TEMPS I VA SER UN PRECURSOR DEL NET.ART, GÈNERE QUE ES DIFON PER INTERNET I QUE ELL VA PRACTICAR AMB COMPUTADORES

La policia del règim va tractar d'esbrinar alguna connexió militant de l'artista, tot i que no va trobar res, perquè no n'hi havia. "El detingut no era militant polític, sinó simplement un home indignat". La història acabà amb una multa de 50.000 pessetes que el pintor i escultor va haver de pagar.

El triomf d'un estil

Eusebi Sempere posà el segell del seu rostre en l'art valencià, que el va difondre arreu del món. El seu talent i la seua originalitat li serviren per mostrar els seus treballs a nivell mundial. Pare de l'abstracció geomètrica, s'interessà per la perspectiva i emprà relleus lluminosos per buscar la tercera dimensió, dins de les dues dimensions que té la pintura. El seu cinetisme i el seu mètode serigràfic també van ser admirats, així com la seua obsessió per la geometria. L'any 1965, *The Responsive Eye* de Nova York mostrava la seua obra. Era el museu més important de l'època. Sempere també ens regalà treballs que mostraven el seu gust pel paisatgisme i l'abstracció lírica, així com inquietuds intel·lectuals que expressà a *l'Àlbum Nayar*, de 1967, amb la col·laboració del poeta uruguaià Julio Campal. Expert en el moviment, Sempere també es va avançar al seu temps, i va ser un precursor del net.art, el gènere que es difon a través d'internet i que ell va practicar amb l'ús de computadores. "Ho va aconseguir gràcies a la seua recerca constant per innovar", ens explica Paco Linares.

El virtuós onilenc va donar tota la seua col·lecció artística a la ciutat d'Alacant nou anys abans de faltar. El Museu de l'Assegurada –avui el MACA (Museu d'Art Contemporani d'Alacant)– arreplegà totes les seues obres i establí a Alacant un centre referent de l'art i la cultura. L'any 1981, una hemiplegia comença a condicionar la tasca de l'artista, que ens deixaria quatre anys després, víctima d'aquesta malaltia. Abans de morir, va poder rebre nombrosos reconeixements. L'any 1979, el Govern

espanyol entregava al Consell Europeu l'escultura Helicoïdal, instal·lada a Estrasburg. L'any següent, Sempere rep la medalla d'or al mèrit de les Belles Arts i el 1983 rep el Premi Príncep d'Astúries de la mateixa disciplina. Aquell any també el nomenen fill predilecte de la Província d'Alacant i un any després rep la mateixa distinció d'Onil. A punt de morir fou nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat d'Alacant i acadèmic d'honor per la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, on es va formar.

Ara, les institucions polítiques, culturals i acadèmiques d'Alacant reprenen els homenatges de reconeixement amb l'Any Sempere. El programa inclou un total de sis exposicions –una d'elles al

carrer–, quatre conferències, un número de la revista cultural *Canelobre* dedicat al pintor i la proposta esmentada de posar el seu nom a l'estació de l'AVE d'Alacant, a banda dels tallers i d'altres esdeveniments didàctics que s'allargaran fins ben entrada la primavera.

És la proposta conjunta de les institucions locals. Tal com explica la conservadora del MACA, Rosa Maria Castells, es tracta de "difondre la personalitat artística, revisar els múltiples punts de vista del seu treball i valorar el llegat artístic que ens va deixar". Amb totes aquestes activitats i distincions, serà difícil que els alacantins o els visitants de la ciutat ignoren la figura d'aquest artista d'ací en endavant. ●

PER NADAL REGALA CULTURA

CARLES DUARTE I MONTSERRAT
Alba del vespre i altres poemes
Il·lustracions: Aurora Valero

34

ALBA DEL VESPRE
de CARLES DUARTE amb il·lustracions de AURORA VALERO

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com